

Geotermi och geoenergi I Skaraborg

Presentation av rapport och resultat

Agenda

- ▶ Presentation av konsulterna
- ▶ Introduktion
- ▶ Bakgrundssituation
- ▶ Presentation av olika system_
  - ▶ - geotermi
  - ▶ - geoenergi
- ▶ Borrningstekniker, undersökningsmetoder
- ▶ Termiska förutsättningar
- ▶ Värmelagring i mark
- ▶ Rekomendationer
- ▶ Diskussion

Introduktion

Behov av
nyinvesteringar i
kombination med en
förändrad omvärld
och energiläge

Undersöka
alternativa
energilösningar för
att
ersätta/komplettera
befintlig
energistruktur

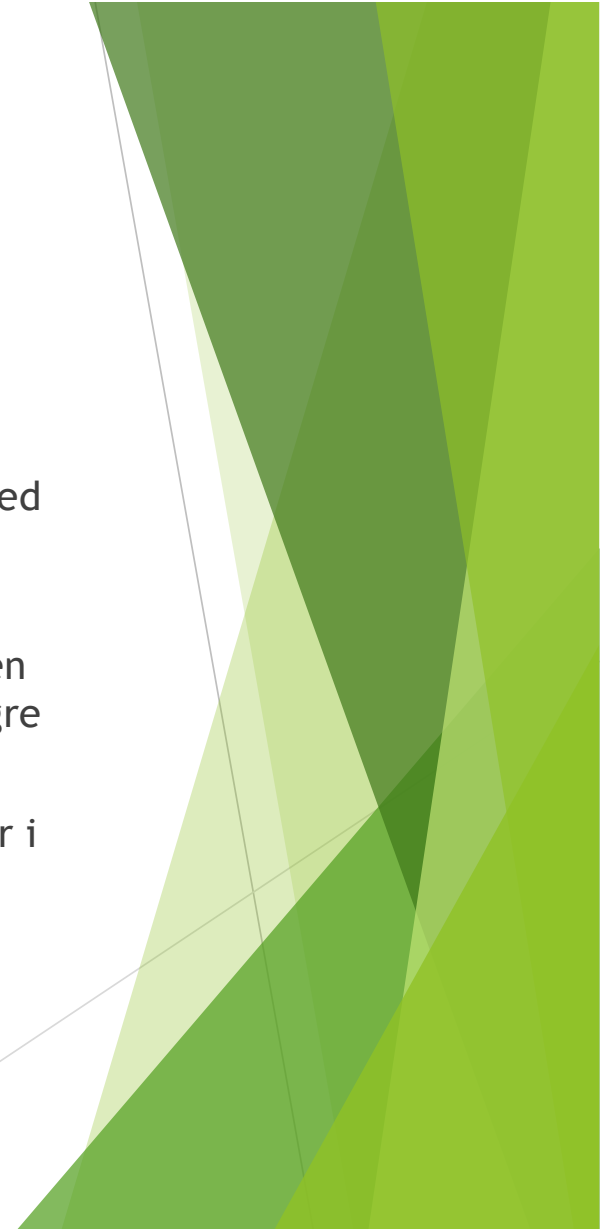
Förnybara lösningar
så långt som möjligt
och med
ekonomiska
förtecken

Vad behövs för att
börja arbeta med
geoenergi eller
geotermi och vad
kan man få ut?

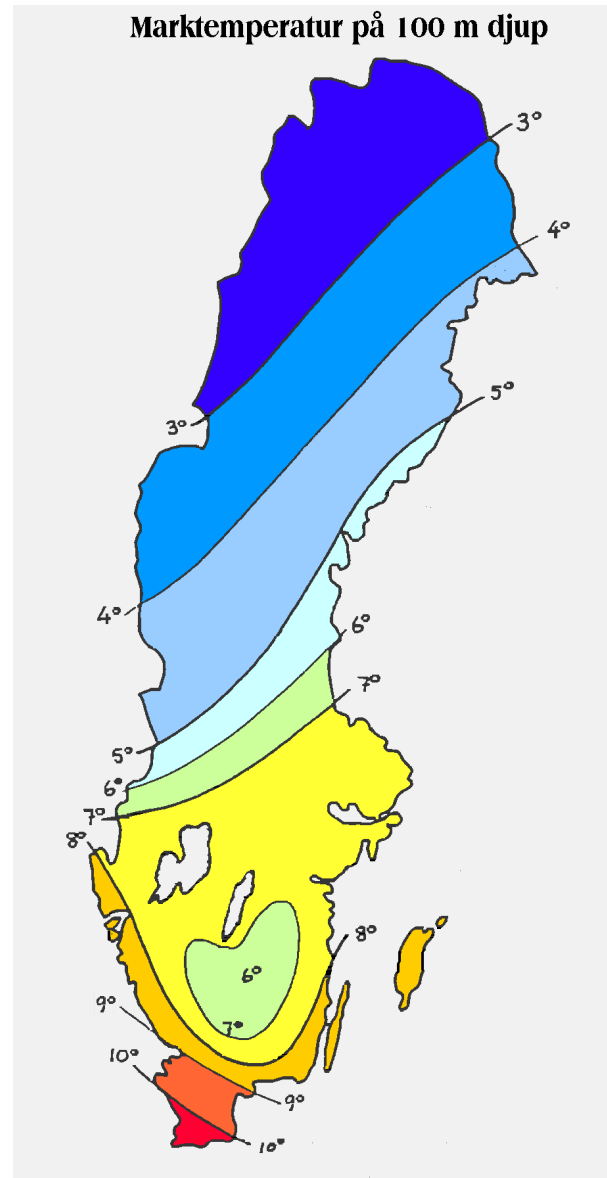
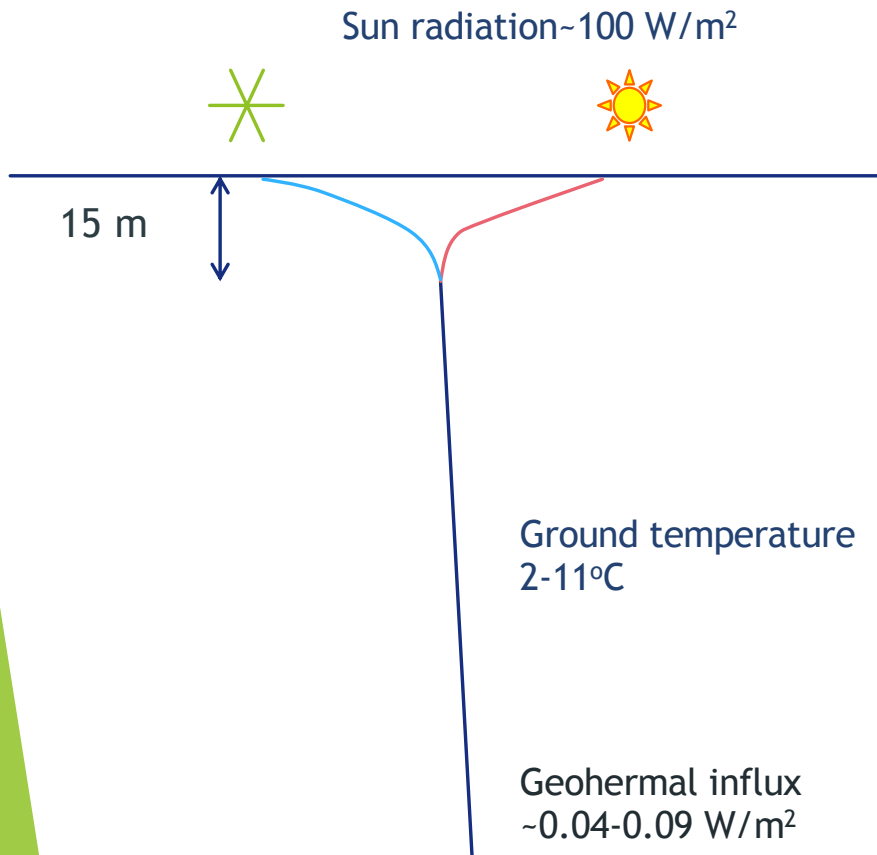

Tekniska förutsättningar

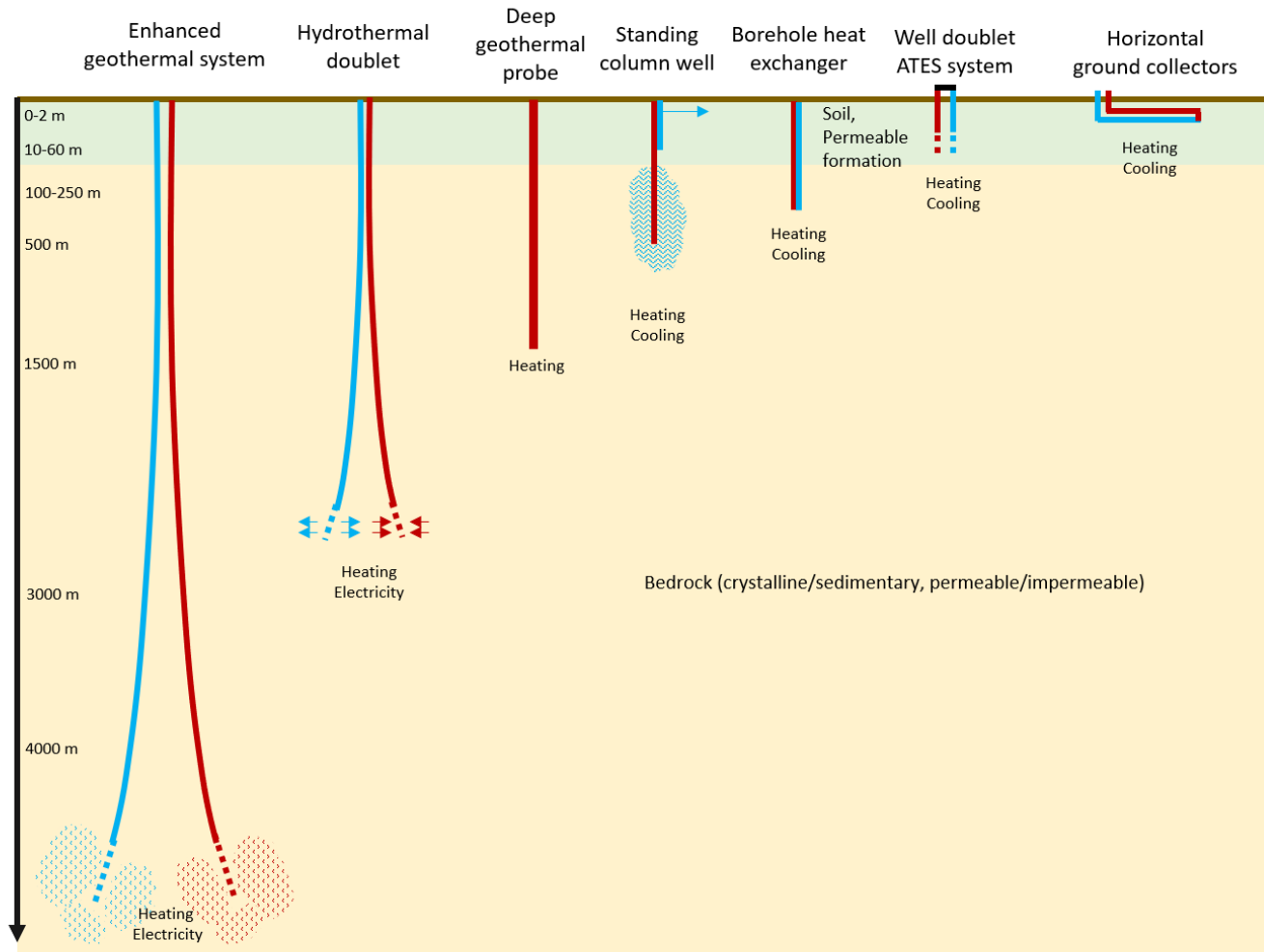
- ▶ Enkätförfarande
- ▶ Tydligt intresse att geotermi med hög temperatur är av störst intresse
- ▶ Intresse att kombinera systemen med lagring, spillvärme och lägre systemtemperaturer
- ▶ Traditionellt höga temperaturer i de befintliga systemen

Geoenergi och geotermi

Geoenergi och geotermi

Borringstekniker

- ▶ Traditionellt har borring inom geotermi utförts med sk rotationsborring med vatten som spolmedel. Geologi, kultur och kraft
- ▶ Hammarborring utvecklat i Skandinavium. Både luft och vatten som drivkraft. Luft förhärskande.

Borrningstekniker

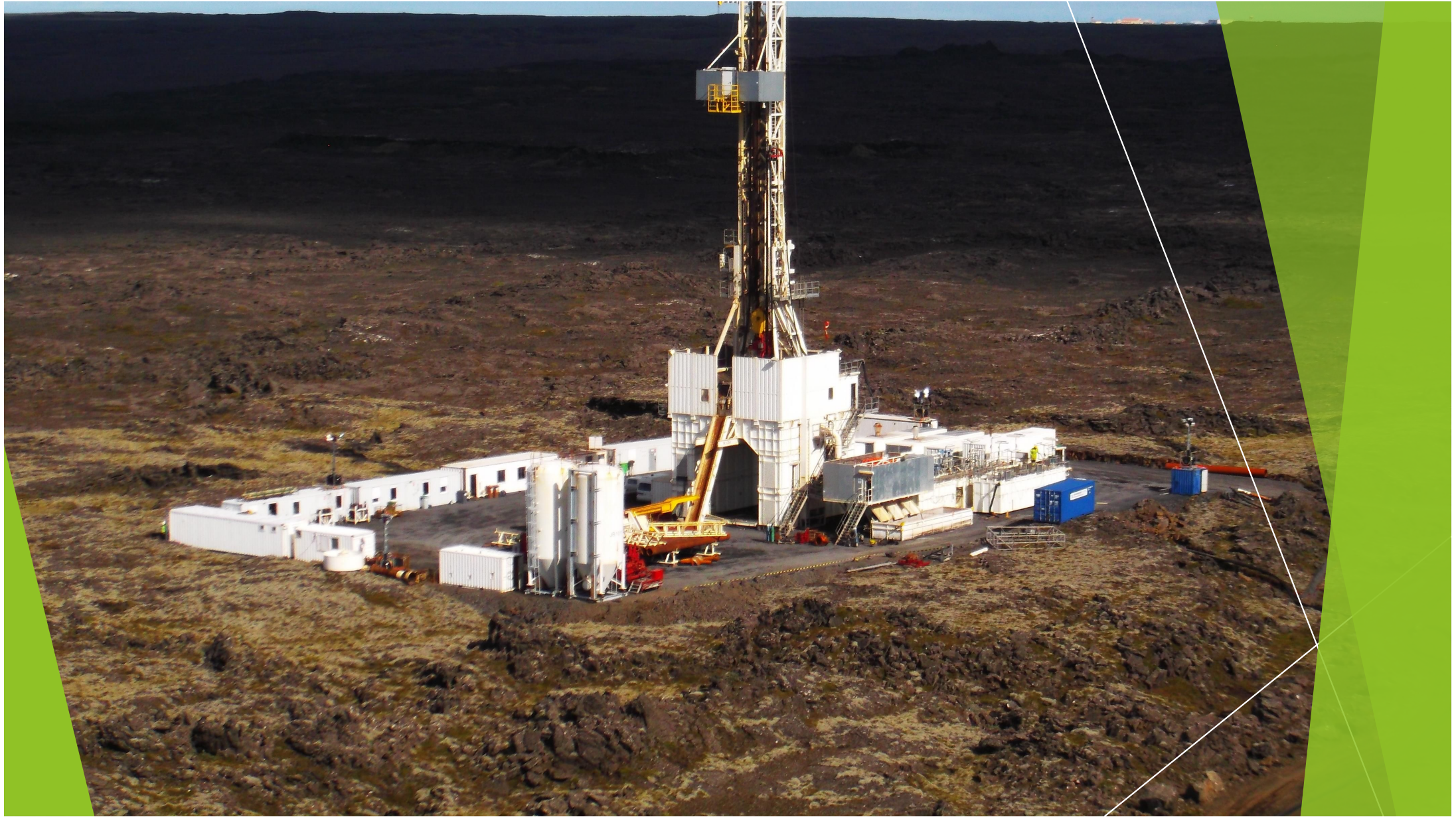
- ▶ Hammarbörning är det få som har använt i geotermisammanhang. Djupa brunnar kräver stora krafter.
- ▶ Slag och rotation i kombination
- ▶ Krävs stora volymer luft och med högt tryck för att lyfta vatten+kax från stora djup
- ▶ Finns andra fördelar - snabb kaxtransport, hög ROP om geologin är rätt - hårt berg som lätt spricker: Granit och gnejs

Alternativ?

- ▶ Particle Drilling
- ▶ Utgår från att stålpartiklar blåstrar berget framför kronan. Stålpartiklarna och kaxet lyfts till ytan och partiklarna kan återanvändas.
- ▶ Fungerar enl uppgift bra i hårda bergarter.
- ▶ Fördelar att trippingtiden minskar avsevärt

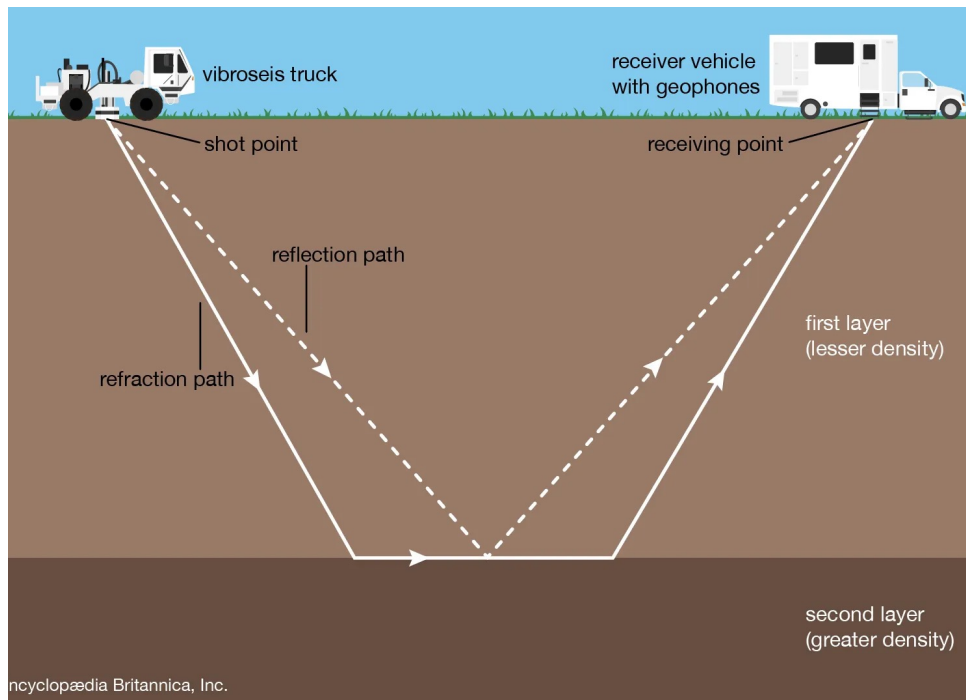

Undersökningsmetoder

- ▶ Undersökningsprogram involverar flera olika instanser
- ▶ Handlar om att i största möjliga mån eliminera framtida risker och överraskningar samt att få en underlag till en modell
- ▶ Kärnbörning till ca 2000 m med efterföljande undersökningar i borrhålen. Flera fysiska parametrar kontrolleras i kombination med själva kärnkarteringen.

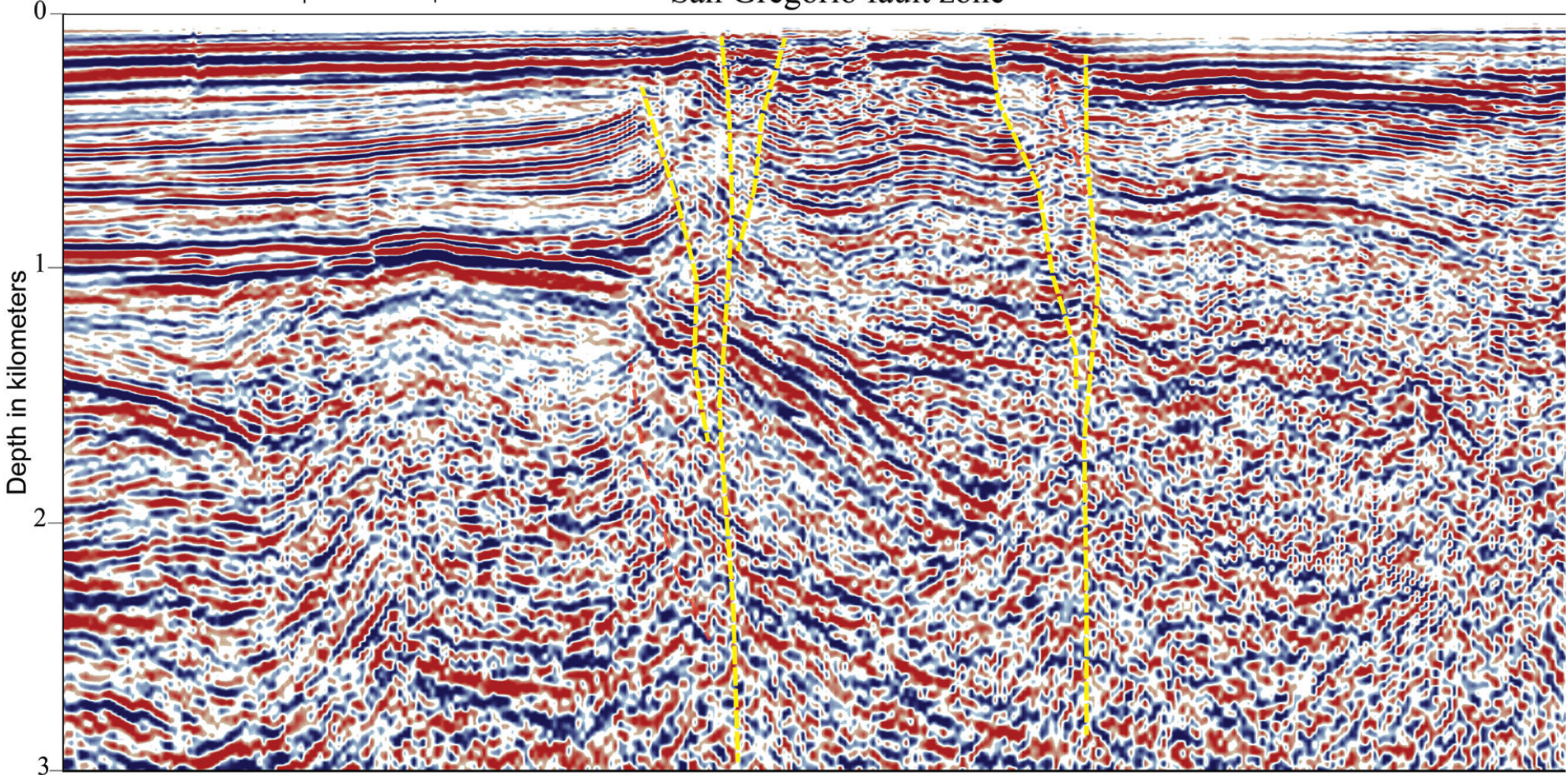
Undersökningsmetoder

- ▶ Seismik bör utföras i om man är intresserad av förutsättningarna för en geotermianläggning
- ▶ Seismik är relativt enkel att genomföra. Oftast är det en bil som kör i det intressanta området med en utrustning som genererar ljud. Utplacerade geofoner registrerar ljudvågorna som studsar på geologiska gränser i berggrunden.
- ▶ Det ligger i omfattande arbete att tolka seismik

San Gregorio fault zone

1 km

Geologiska förutsättningar

Hydrogeologiska förhållanden inom Billingen-Falbygden sedimentära berggrund
 Hydrogeology of the Billingen-Falbygden Sedimentary Area

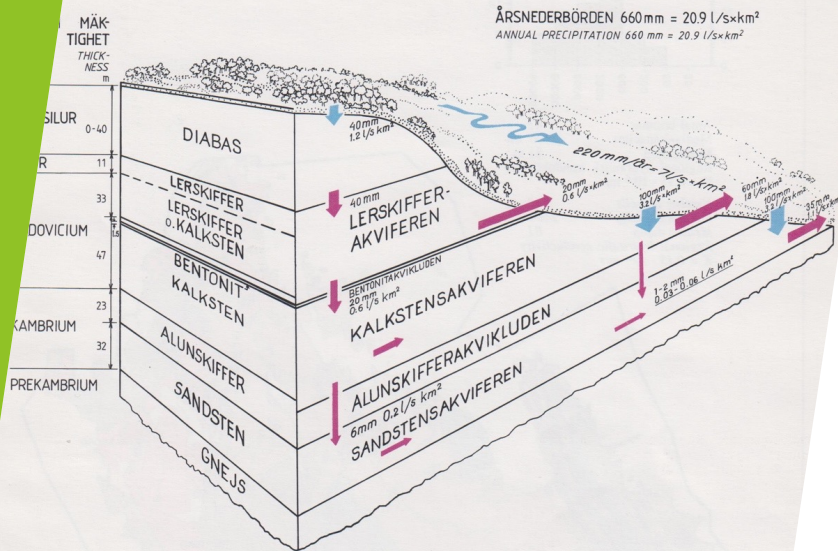

Fig. 2. Grundvattenbalansmodell över syd-Billingenområdet
 Groundwater balance model of the South Billingen area

En beräknad grundvattenbalans för området redovisas i fig. 2. Av en årsmedelnederbörd på 660 mm tillförs den översta akvifären ca 40 mm. Av dessa 40 mm avbördas hälften via källorna i randområdena. Resterande vattenmängd passerar genom bentonitakvikluden till kalkstensakvifären. Inom stora arealer utgör kalkstenen ytbergart. Där tillförs kalkstensakvifären ca 100 mm av årsmedelnederbörden. Större delen av den till kalkstensakvifären tillförda vattenmängden avbördas via källorna ovanför alunskifferakvikluden.

The calculated groundwater balance for the area is shown in Fig. 2. Of the 660 mm of mean annual precipitation, 40 mm ends up recharging the uppermost aquifer. Of this 40 mm, about half is discharged via springs in the boundary areas. The rest percolates through the bentonite aquiclude to the limestone aquifer. Limestone constitutes the superficial bedrock over large areas. In these areas the limestone aquifer is recharged with about 100 mm of the annual precipitation. The major part of the recharge added to the limestone aquifer is discharged as springwater above the alum-shale aquiclude.

Sandstenen tillförs ca 6 mm genom alunskifferen i centrala delarna. Inom de områden, där den översta kalkstensakvifären tunnare ut är tillskottet 1-2 mm. Grundvattenförekomsterna i de olika akvifererna basen för den enskilda vattenförsörjningen utanför. Det kvalitativt bästa vattnet erhålls i lerskifferakvifären. De största vattenmängderna erhålls i kalkstensakvifären i vilken dock kvaliteten kan vara sämre.

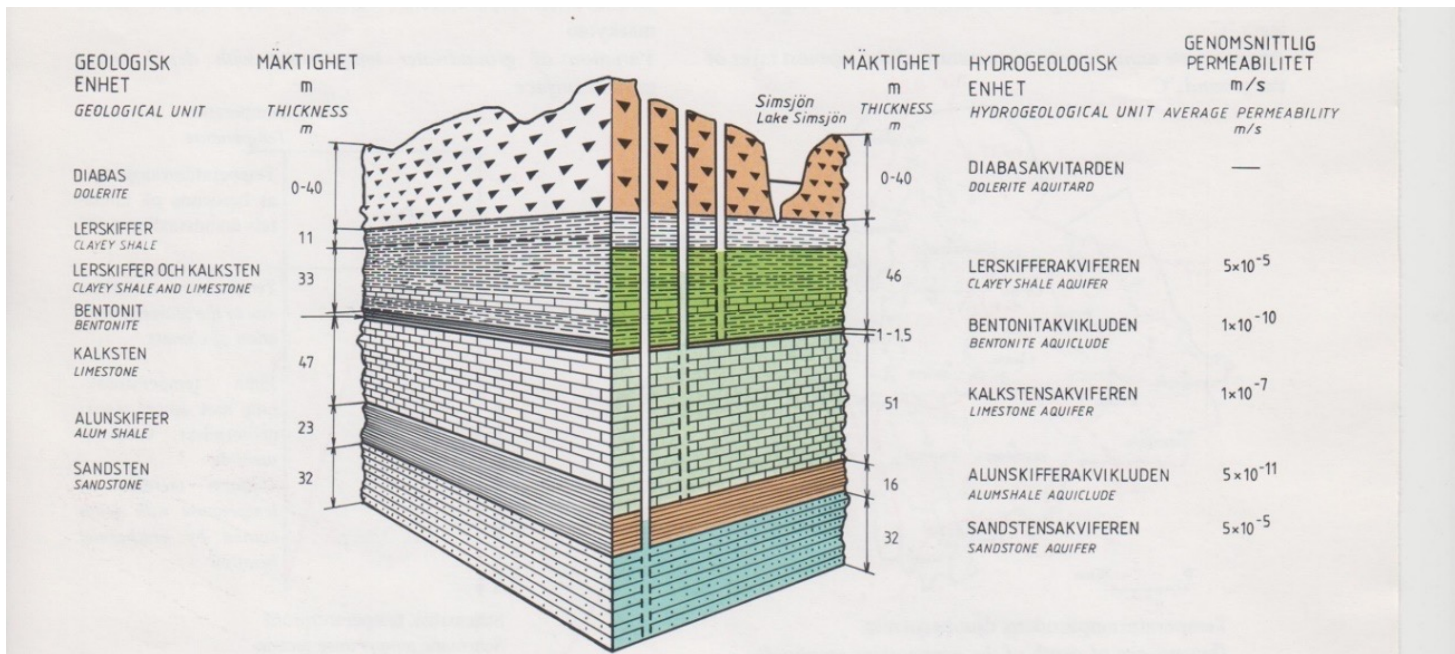
Central areas of the sandstone aquifer receive about 6 mm recharge. Within areas where the overlying limestone aquifer is thinner the groundwater recharge is 1-2 mm. Groundwater occurrences in the various aquifers constitute the basis for the individual water supply outside the area. The best quality water is obtained from the limestone aquifer. Although the greatest amounts of water are obtained from the sandstone aquifer, this water is of poor quality.

Geologiska förutsättningar

- ▶ Götene, Vara och Skara har ungefär samma geologiska förutsättningar.
- ▶ Prekambrisk röd - grå ortognejs. Metamorfa (omvandlade) djupbergarter relativt rika på kvarts (20-40 %). Götene påverkat av Kinnekulles struktur i väster.
- ▶ Vi gör bedömningen att det råder likvärdiga förhållanden på djupet.
- ▶ Skövde har en annan situation med ett närbeläget platåberg med djupa förkastningsstrukturer i direkt närhet till tätorten

Geologiska förutsättningar

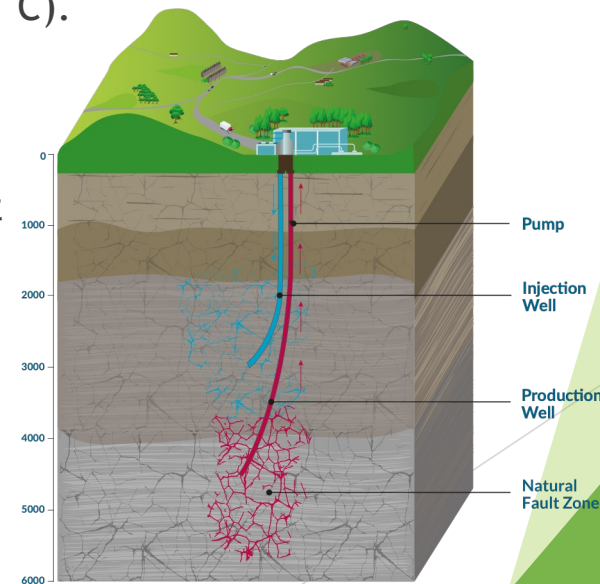
- ▶ Skövdes närhet till Billingen och de upplyfta sedimentära bergarterna kan ge fördelar vid val av ATEs
- ▶ Stora grundvattentillgångar som med fördel kan utnyttjas (inget nettouttag)
- ▶ Den uppmätta sprickfrekvensen, eller permeabiliteten kan också ge en indikation på förhållandena på djupet

Geotermi i Skaraborg

- ▶ Vad vet vi om berggrunden på djupet?
- ▶ Tyvärr väldigt lite. Finns få djupa brunnar (> 2000 m)
- ▶ Måste få indikationer på den geotermisk gradienten - Får stor betydelse. Är målsättningen att nå en botten temperatur på 100°C krävs 6,6 km borrning om gradienten är $1,5^{\circ}\text{C}/100\text{ m}$. Är den $2^{\circ}\text{C}/100\text{ m}$ räcker 4,5 km. (Marktemperaturen är 10°C).
- ▶ EGS anläggning är målsättningen
- ▶ Borrning av två borrhål, som devierar från varandra
- ▶ Uppspräckning av berget för att skapa permeabilitet
- ▶ Cirkulation av grundvatten

Rekommendationer

- ▶ Skapa ett konsortium som inkluderar ex Uppsala Universitet och Lunds Tekniska Högskola
- ▶ Involvera Energimyndigheten och Vinnova
- ▶ Ansök om EU-medel (EU är väldigt pro-geotermi just nu)
- ▶ Var först i Norden med att testa Particle Drilling
- ▶ Genomför en upphandling för en undersökande förstudie inkluderande borrhning, seismik och utvärderingar
- ▶ Kostnad ca 20 milj SEK

Rekommendationer

HT-PTES

- mogen teknik
- måttlig
anläggningskostnad
- max 95 C
- hög effektkapacitet
- lämpligt för solvärme
- kräver stor dedikerad
markyta

Rekommendationer

HT-BTES

- mogen teknik <80 C
- Utveckling pågår max 100 C
- låg anläggningskostnad
- låg effektkapacitet
- kräver markyta tillåter alternativ användning
- kräver lämplig geologi
- fördelaktig tillämpning i lågtemperaturnät

Rekommendationer

HT-CTES

- mogen teknik
- hög anläggningskostnad
- max 115-140 C
- hög effektkapacitet
- lämpligt för solvärme
- under mark
- kräver lämplig geologi

Värmekällor (låg temperatur)

- bergvärme
- grundvattenvärme (akvifer)
- alternativa ägandeformer

Frågor och diskussion

